

Analyse onvrijwillige zorg verslagjaar 2024

Van	Expertteam Zorg voor Vrijheid
Datum	19 mei 2025
Betreft	Analyse onvrijwillige zorg over verslagjaar 2024
Status	definitief

Inleiding

In 2020 en 2021 heeft Vivium Zorggroep de Wet zorg en dwang (Wzd) in haar organisatie geïmplementeerd als opvolger van de Wet Bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet Bopz). Daarbij is hard gewerkt aan onder andere een Beleid Wzd, handvatten en instructies, scholing van zorgprofessionals en de inrichting van het elektronisch cliëntdossier (ECD) ten behoeve van de registratie van onvrijwillige zorg. In de jaren 2022 en 2023 is de status van implementatie veranderd naar borging van de gemaakte afspraken waarbij de veranderingen en aanpassingen in de WZD gevolgd worden door het Expertteam.

In het kader van wet- en regelgeving en het Vivium Beleid Wzd wordt tweemaal per jaar een data-uitdraai van de registraties gemaakt, ter verantwoording aan de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Daarnaast wordt éénmaal per jaar een kwalitatieve analyse gemaakt ter verantwoording en verdere beleidsontwikkeling.

Doel

Dit document bevat de analyse over onvrijwillige zorg over verslagjaar 2024. De analyse is gebaseerd op de registraties in het ECD. Met deze analyse willen we verbeterpunten identificeren in de processen rond de inzet van onvrijwillige zorg.

In dit document wordt achtereenvolgens ingegaan op:

1. Uitkomsten en analyse onvrijwillige zorg 2024	p. 2
2. Clientvertrouwenspersoon	p. 3
3. Scholing en deskundigheidsbevordering	p. 4
4. Ontwikkelingen in 2025	p. 5
5. Expertteam Zorg voor Vrijheid	p. 6

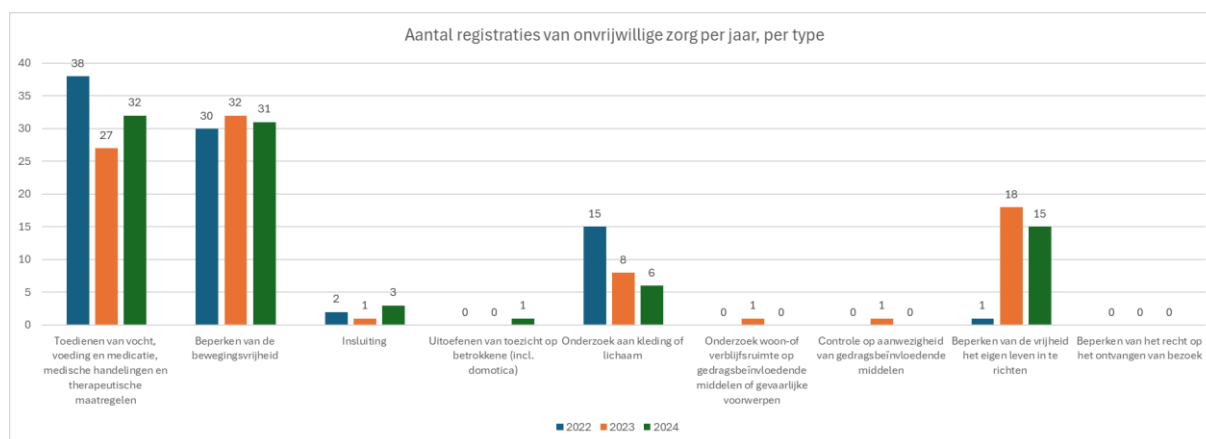
Uitkomsten en analyse onvrijwillige zorg 2024

In totaal zijn er in 2024 88 registraties van onvrijwillige zorg gemaakt. Dit betrof onvrijwillige zorg op 7 van de 9 verschillende WZD-accommodaties van Vivium. Zie tabel 1, grafiek 1 en tabel 2.

Tabel 1. Aantal registraties van onvrijwillige zorg in 2022- 2023- 2024 verdeeld naar type onvrijwillige zorg

Vorm van onvrijwillige zorg	Aantal registraties 2022	Aantal registraties 2023	Aantal Registraties 2024
1: Toedienen van vocht, voeding en medicatie, medische handelingen en therapeutische maatregelen	38	27	32
2: Beperken van de bewegingsvrijheid	30	32	31
3: Insluiting	2	1	3
4: Uitoefenen van toezicht op betrokkene (incl. domotica)	0	0	1
5: Onderzoek aan kleding of lichaam	15	8	6
6: Onderzoek woon-of verblijfsruimte op gedragsbeïnvloedende middelen of gevaarlijke voorwerpen	0	1	0
7: Controle op aanwezigheid van gedragsbeïnvloedende middelen	0	1	0
8: Beperken van de vrijheid het eigen leven in te richten	1	18	15
9: Beperken van het recht op het ontvangen van bezoek	0	0	0
Totaal	86	88	88

Grafiek 1. Aantal cliënten dat in een jaar onvrijwillige zorg ontving, ingedeeld naar zorgvorm

Ten opzichte van eerdere jaren zien we vergelijkbare aantallen: 88 registraties in 2024 ten opzichte van 88 registraties in 2023 voor 69 unieke cliënten in 2024 t.o.v. 66 unieke cliënten in 2023. Tot en met 1 december 2024 is met het ECD Pluriform gewerkt. In Pluriform wordt onderscheid gemaakt tussen medicatie en toedienen van psychofarmaca buiten de richtlijn. Bij cliënten die psychofarmaca krijgen zien we soms afbouw pogingen die in eerste instantie lukken maar waarbij het later toch nodig is de medicatie weer opnieuw op te starten.

Bij 31 cliënten werd een beperking in de bewegingsvrijheid geregistreerd. Het betreft beperken van de bewegingsvrijheid anders dan fixatie. In de beschrijving valt daarbij op dat er in 16 van de 31 registraties geen sprake was van verzet omdat de client zich niet bewust is van de gesloten deur/ gesloten kastdeur of dat de client het prima vindt dat er een tafelblad op haar trippelstoel zit.

De registraties bij hoofdtype ‘Onderzoek aan kleding of lichaam’ betreffen ook vaak verzet bij de persoonlijke verzorging en betroffen registraties die vóór maart 2023 gestart zijn. Bij dat zorgtype zie je dan ook een afname in 2023. Vanaf 2023 wordt verzet bij de persoonlijke verzorging geregistreerd als ‘beperken van de vrijheid het eigen leven in te richten’.

In alle gevallen van ingezette onvrijwillige zorg zijn eerst lichtere alternatieven onderzocht. De wzd-functionaris vraagt bij de beoordeling van de onvrijwillige zorg altijd uit of lichtere alternatieven voldoende zijn onderzocht.

In de locatie Hogewey wordt gewerkt met een uitluistersysteem in de nacht. Dit systeem registreert verstoringen in de nacht, zodat de aanwezige zorgmedewerker weet waar hij/zij moet gaan kijken. In 2023 is gestart met het individueel vastleggen van het toepassen in het clientdossier. In 2025 wordt het uitluistersysteem vervangen door een verpleegoproepsysteem.

In onderstaande is het aantal registraties van onvrijwillige zorg per locatie van Vivium weergegeven, en het aantal unieke cliënten bij wie onvrijwillige zorg is geregistreerd. Sommige cliënten hebben 2 of 3 vormen van onvrijwillige zorg.

Locatie	Aantal cliënten totaal	Aantal registraties ovz	Aantal unieke cliënten met ovz
De Antonius hof	134	14	10
De Bolder	148	13	12
De Ruyterstraat	24	3	2
De Stichtse hof	170	28	22
De Dennen	25	1	1
Torendael	145	7	6
Hogewey	187	22	16
De Zandzee	56	0	0
Oversingel PG	28	0	0
totaal	917	88	69

Op de locaties Oversingel PG en de Zandzee waren in 2024 geen registraties van onvrijwillige zorg. De Zandzee is geen accommodatie in de zin van de wzd. In de Zandzee wonen cliënten met een PG-indicatie op basis van vrijwilligheid.

De PG-locaties geven aan dat zij de complexiteit van de problematiek van bewoners zien toenemen. Hierdoor wordt, ondanks het uitgangspunt “nee, tenzij” verwacht dat het aantal cliënten dat onvrijwillige zorg krijgt, zal toenemen om ernstig nadeel voor de cliënt of diens omgeving te voorkómen. We zien bijvoorbeeld een toename aan weerstand tijdens ADL-zorg, vaak veroorzaakt door verlies van begrip. Vanuit hygiënisch oogpunt is het soms toch belangrijk om deze persoonlijke zorg gedwongen toe te passen als alternatieve benaderingen geen effect hebben. Indien nodig wordt advies van het CCE gevraagd en/of met extra budget (meerzorg) aanvullende begeleiding ingezet.

Clientvertrouwenspersoon (Stemgever)

In 2024 hebben vijf cliënten en vijf vertegenwoordigers contact opgenomen met een CVP Wzd. Zij

kwamen in contact met de CVP Wzd tijdens locatiebezoeken of telefonisch via de contactgegevens van de CVP Wzd op flyers en posters die eerder verspreid waren.

Deze cliënten en vertegenwoordiger stelden samen 13 ondersteuningsvragen(kwesties) en hiervan zijn er 11 in 2024 afgehandeld.

Bij vier kwesties ging het om het geven van informatie over de rechtspositie rondom zorg, begeleiding en verblijf. Bij de uitingen van onvrede ging het in twee gevallen ook om zorg/begeleiding en verblijf. In vijf kwesties met een vraag om informatie of uiting van onvrede speelde onvrijwillige zorg een rol.

In zes gevallen heeft een doorverwijzing plaatsgevonden naar een andere functionaris zoals bijvoorbeeld de klachtenfunctionaris.

Scholing en deskundigheidsbevordering

Momenteel wordt binnen Vivium een e-learning aangeboden over de wet zorg en dwang via het Leerportaal. Er zijn 2 modules:

Een e-learning over de inhoud van de wet zorg en dwang voor de locaties;

Een e-learning over de inhoud van de wet zorg en dwang voor de thuiszorg;

In de PG-locaties vinden daarnaast verschillende vormen van deskundigheidsbevordering plaats mbt voorkomen danwel inzetten van onvrijwillige zorg in de vorm van casuïstiekbespreking, moreel beraad en coaching on the job.

Bespreking van onvrijwillige zorg is veelal ingebed in reeds bestaande overleggen zoals cliëntgebonden MDO (2 keer per jaar), gedragsoverleg of gedragsvisite. Op enkele locaties zijn daarnaast ook specifieke WZD-overleggen of WZD-werkgroepen ontstaan o.a. om van elkaar te kunnen leren.

Ontwikkelingen in 2025

Met ingang van 1 december 2024 zijn we met een ander ECD (PUUR) gaan werken. Hierin wordt de onvrijwillige zorg geregistreerd conform het stappenplan zoals beschreven in de bestuurlijke afspraken van 1 januari 2024.

In 2025 geldt voor alle PG-locaties een optimalisatieprogramma om nog beter met het nieuwe ECD te werken. Het programma bestaat uit verschillende vormen van leren: o.a. bijeenkomsten, e-learnings en hulpmiddelen zoals zakkaartjes. De registratie van onvrijwillige zorg en het signaleren van onvrijwillige zorg zijn onderdeel van dit programma.

In 2024 was het vergroten van de bewegingsvrijheid van bewoners door het openen van de deuren een belangrijk focuspunt van de locaties en het expertteam. Er is een centrale beleidsnotitie geschreven voor Vivium. Daarnaast heeft elke locatie heeft een eigen stappenplan geschreven dat als plan van aanpak dient om toe te werken naar het vergroten van de bewegingsvrijheid van cliënten door de (voor)deur niet meer standaard gesloten te houden. (deuren zijn open tenzij). Er is geëxperimenteerd en gestart met de inzet van gps-systemen. In 2025 start in Torendael een proef met gezichtsherkenning. Er is een afwegingskader en een vermissingsprotocol uitgewerkt. Op twee locaties is een dementiepad aangelegd, zodat cliënten zich in de directe omgeving van de locatie beter kunnen oriënteren.

In 2025 zullen de verschillende werkwijzen en tools verder worden ontwikkeld en gedeeld binnen de klantgroep.

Onvrijwillige zorg in de ambulante setting

Het Vivium-beleid omtrent het geven van onvrijwillige zorg in de ambulante setting was in 2024 ongewijzigd: in de ambulante zorg wordt geen onvrijwillige zorg gegeven zolang niet aan de voorwaarden (toezicht in de ambulante setting, samenwerking met huisartsen) is voldaan.

We zien een toename van het aantal cliënten met dementie dat thuis blijft wonen, met zorg van de wijkteams/WelZijn teams.

De adviseurs kwaliteit en beleid van de Zorgeloos wonen locaties/ Zorg aan Huis hebben een landelijke bijeenkomst bezocht over de implementatie van onvrijwillige zorg in de ambulante setting. Samen met een casemanager dementie is in 2025 gestart met de implementatie van onvrijwillige zorg in de ambulante setting bij Vivium. De ontwikkelingen in de regio (samenwerking) maken het mogelijk dit op een verantwoorde manier te doen.

Reflectie wzd-functionarissen

De cijfers laten een stabiel beeld zien ten opzichte van voorgaande jaren.

De wzd- functionarissen merken op dat onvrijwillige zorg over het algemeen goed wordt geregistreerd en dat het stappenplan wordt gevolgd. Onvrijwillige zorg wordt vrijwel altijd besproken in het multidisciplinair gedragsteamoverleg.

Het bewustzijn wat onvrijwillige zorg inhoudt en het herkennen van onvrijwillige zorg kan worden vergroot. Voorbeelden zijn het op slot doen van kastdeuren, het gebruik van een tafelblad, iemand beperken in het drinken van alcohol etc.

Bij het overzetten van de dossiers van het oude ECD naar het nieuwe ECD heeft de aandacht van de sociaal agogen voor het juist registreren van onvrijwillige zorg een duidelijk positief effect gehad. Een aandachtspunt in het nieuwe ECD is het betrekken van de wzd-functionarissen. Dit kan niet via het systeem maar moet via een apart mailtje naar het gezamenlijke mailadres van de wzd-functionarissen. De wzd-functionarissen zullen in 2025 de wijze van registreren in het ECD blijven volgen.

Expertteam Zorg voor vrijheid

Het expertteam Zorg voor vrijheid bestaat momenteel uit de volgende disciplines:

Specialist Ouderengeneeskunde (*voorzitter*)

Adviseur kwaliteit en beleid PG (*beleidssecretaris*)

Adviseur kwaliteit en beleid klantgroep Zorgeloos wonen/ zorg aan huis

Locatiemanager klantgroep Psychogeriatric

Sociaal Agoog

Praktijkverpleegkundige

Eerst Verantwoordelijk Verzorgende

Psycholoog

Er zijn 4 Wzd- functionarissen (2 SO's en 2 GZ-psychologen) die een eigen wzd-overlegstructuur hebben met elkaar.

Het Expertteam vergadert 4 x per jaar. Een van de Wzd-functionarissen sluit aan bij het expertteamoverleg, zij zijn de linking pin tussen de Wzd-functionarissen en het Expertteam. Vanuit zowel het expertteam als de Wzd-functionarissen wordt informatie gedeeld met de beleidsmakers en het locatiemanagement.

Er vindt tweemaal per jaar een bestuurlijk overleg plaats met de wzd-functionarissen.

De informatie over de ontwikkelingen in de WZD vanuit Vilans en Actiz wordt gevolgd door het expertteam. De leden ontvangen nieuwsbrieven over dit onderwerp en volgen webinars.